

186

(Dokumentnr. 1891)

OFFENTLICH

25 117-52920 Tyrone
Key: CC

Norrköping : SIV, 1998-08-19

2 AK
Fugitive
DUBAY

Aliment

Turkiet, ett land med ca 60 miljoner invånare räknas till Europa men hör geografiskt mer hemma i Asien. Sedan Atatürks dagar har Turkiet strävat efter att inlämnas i västvärlden. Landet har under lång tid sökt medlemskap i EU men på grund av sina ekonomiska problem och brister vad gäller demokrati och mänskliga rättigheter har EU hittills haft en avvisande hållning. År 1995 ingicks emellertid en tullunion mellan Turkiet och EU. Hösten 1997 deklarerade dock EU på nytt att Turkiet inte kan vänta sig fullt medlemskap så länge landets MR-problematik kvarstår.

Viktiga datum i Turkiets historia. Bilaga 1.

Befolkning

Turkiet befolkas av ett stort antal olika folkgrupper. Den största gruppen är så kallade "egentliga turkar" som beräknas vara 80-90 % av den totala befolkningen. Den största minoriteten är kurderna som beräknas uppgå till ca 15 %. Förutom dessa två grupper finns det bl.a. azerer, araber, armenier, kirgizier, tartarer och tjetjener.

Religion

99 procent av befolkningen är muslimer. Ca två tredjedelar av dessa är sunniter en tredjedel är aleviter, nominella shiiter men helt väsensskilda från den iranska varianten. De står för en religiös tolerans som avvisar fornkraav vad avser klädsel, mat och dryckesföreskrifter och fasta, dagliga böner och moskébesök.

Ungefär en procent av befolkningen är kristna och judar. De kristna är fördelade på flera olika trosinriktningar, syriansk-ortodoxa, syriansk-katoliker, gregorianer, kaldéer, protestanter och andra. Den största gruppen är de syriska ortodoxa. De kristnas "hemområde" är sydöstra Turkiet. De kristna började utvandra under 70-talet i första hand av ekonomiska orsaker. I takt med att deras byar i Turkiets sydöstra delar avfolkades

tillägnade sig kurderna deras landegendomar.

Språk

Turkiska är landets officiella språk. Sedan 1991 är det tillåtet att tala kurdiska och cirkulera kurdisk sång och musik. Kurdiska får dock inte vara undervisningsspråk.

Rättsväsendet

Turkisk polis är indelad i två myndigheter, polismyndighet som är ansvarig för ordning och säkerhet inom tätort och gendameriet som ansvarar för ordning och säkerhet utom tätort. Hela det turkiska polsväsendet lyder under inrikesministeriet. I provinserna svarar polisen under och rapporterar till guvernören.

Turkiska underrättelsetjänsten, MIT, är direkt underställd premiärministern och har inget organisatoriskt samband med polsväsendet.

Turkiets provinser är indelade i administrativa områden. Varje sådant område har minst fyra domstolar i första instans, två för brottmål och två för civilmål. För grova brottmål finns en särskild domstol i första instans. Denna domstol dömer i rena kriminalmål och har inte jurisdiktion i mål rörande statens säkerhet.

Domstolar för statens säkerhet dömer i mål mot civila i fråga om brott mot staten.

Militärdomstolar handlägger endast mål rörande militär personal samt spioneri.

Inrikespolitik

Enligt lag är partier, som har på sitt program att omstörta författningen med våld eller förespråkar att en klass skall härska över en annan, förbjudna. Organisationer som förespråkar separatism eller kurdisk autonomi är också förbjudna.

De största politiska partierna i Turkiet är Moderlandspartiet, ANAP, Socialdemokratiska partiet, CHP, Den rätta vägens parti, DYP, Demokratiska vänsterpartiet, DSP, Nationella arbetarepartiet, NCP och Turkiska demokratiska partiet, DTP.

I det senaste valet 1995 kom inte det enda legala kurdiska partiet HADEP över 10 % spärren och står nu utanför parlamentet.

Parlamentvalets segrare, det islamska Refah partiet, förbjöds den 16 januari 1998 av Konstitutionsdomstolen med motiveringen att partiet motarbetat Turkiets principer om sekularism. Samtidigt förbjöds partiledaren Erbakan jämte fem andra partimedlemmar att arbeta politiskt under fem år. Rafah-parlamentarikerna har nu omgrupperat sig under namnet " Fazilet " (Virtue).

Legal politiska partier. Bilaga 2.

Det finns ett oräknerligt antal förbjudna vänsterorganisationer i Turkiet. Den mest kända är idag DHKP-C (tidigare namn Dev-Sol).

Förteckning över de viktigaste vänsterpartierna. Bilaga 3.

Kurder

I gränstrakterna mellan Turkiet, Syrien, Iran och Irak som traditionellt betecknas som Kurdistan har kurderna levt i minst 3.000 år. I Turkiet finns ca tolv miljoner kurder. Merparten av kurderna är numera bosatta i landets västra och centrala delar.

Under 1800-talet uppstod en nationell kurdisk rörelse. Kurdiska stamledare organiserade mellan 1929 och 1978 en rad uppror. Turkiska regimen har svarat med massdeportation och en hård assimileringsspolitik. Kurderna förbjöds tala sitt språk, att bära den traditionella klädedräkten och de kurdiska ortsnamnen avskaffades.

Även om kurderna inte fått någon egen stat har någon direkt etnisk diskriminering inte tillämpats i Turkiet. Presidenter, ministrar, officerare och ämbetsmän har varit halv- eller helkurder. Någon undervisning på kurdiska får ej äga rum. Det är dock numera tillåtet att tala kurdiska samt spela kurdisk musik och sjunga på kurdiska. Kurderna får åter ge sina barn kurdiska namn och kurdiska byar har i viss utsträckning fått ta tillbaka sina ursprungliga namn. Det är dock fortfarande formellt förbjudet att skriva och trycka kurdiska. På senare år har emellertid vissa publikationer på kurdiska givits ut utan repressalier för utgivarna.

Ett flertal kurdiska organisationer är verksamma i Turkiet, se bilaga 4. De mest aktiva bedöms idag vara PKK och KUK.

PKK, Kurdistanens Arbetareparti, grundades 1979 av Abdulla Öcalan. Partiets mål är att bilda en självständig marxist-leninistisk kurdisk stat i östra Turkiet. Organisationer som är knutna till PKK är ARGK, Kurdistanens Folks Frihets Armé och ERNK, Kurdistanens Nationella Frihetsfront, Kurdistanens Intelligens Network, Tev sal och Kurdistan National Assembly, KUM.

KUK, Kurdistanens nationella befriare, står i motsatsställning till PKK vad beträffar ideologi och taktik. Man motsätter sig inte väpnad kamp men intar en mer moderat hållning än PKK. KUK har verksamhet främst i Mardin området.

Sedan 1984 för regeringen en väpnad kamp mot den kurdiska PKK-gerillan i landets sydöstra provinser där undantagstillstånd råder. Byar i regionen har tömts och många civila har tvingats lämna sina hem och flytta till de större städerna, främst Diyarbakir. För att skydda byar mot PKK-gerillan ombes vissa män att mot ersättning från staten vara så kallade "byvakter". Drygt 10.000 personer beräknas ha dödats i sydöst på grund av det pågående kriget.

MR-frågor

Turkiet kritiseras idag starkt för brott mot de mänskliga rättigheterna. Personer försvinner i samband med gripanden av polis, tortyr förekommer i fängelserna. Yttrande- och pressfriheten är begränsad på grund av rädslan för separatism.

Två stora MR-organisationer är idag verksamma i Turkiet. Det är Human Rights Foundation (HRF) och Human Rights Association (HRA). HRF fokusera sitt agerande mot det kurdiska problemet. HRA arbetar med alla MR-problem. HRA har haft svårigheter då ledningen för organisationen tvingats ställa upp i flera rättegångar. Chefen för HRA har vid ett tillfälle dömts till ett års fängelse för ett tal han hållit.

Passfrågor, utresor

Turkisk passhandling utfärdas av den lokala polismyndigheten efter ansökan som skall

ske personligen. Det finns uppgifter som tyder på att man kan söka genom ombud. För att få ut passet krävs dock personlig inställelse.

Polismyndigheten har tillgång till information om efterlysningar. Inrikesministeriet kan besluta att vissa personer inte skall få pass.

Alla gränskontroller är numera datoriserade och om en person skulle vara efterlyst/eftersökt riskerar han att stoppas i gränskontrollen.

Verkställigheter

Kriminalvårdens transporttjänst väljer i första hand att använda Turkish

Airlines från Stockholm vid verkställigheter. Detta p.g.a. att man har avtal med bolaget om rabatterade priser. Om det inte är möjligt att använda Turkish Airlines reser man med SAS via Köpenhamn. I princip går resan med eskort om den avvisade/utvisade har bristfälliga resehandlingar. Detta beroende på att flygbolagen inte gärna ser att en person utan giltigt pass tas ombord på planet med tanke på transportörens kostnadsansvar för eventuell återresa. Turkiska myndigheter har accepterat personer för inresa om de haft giltiga pass, utgångna pass, turkiska körkort eller turkiska id-handlingar. Även helt dokumentlösa personer kan accepteras om turkisk polis vid inresan kan fastställa identiteten. En helt id-lös person kan kvarhållas högst 24 timmar av turkisk polis för förhör och id-fastställelse. Myndigheterna kontrollerar identiteten via olika register.

Turkiet som första asylland

Turkiet har anslutit sig till 1951 års Genèvekonvention med två reservationer, en begränsning i tiden till situationen före den 1 januari 1951 samt en geografisk begränsning till endast Europa. När Turkiet anslöt sig till 1967 år protokoll föll den första reservationen bort. Vad gäller Européer åt Turkiet endast bundet till principen om "icke deportering" under internationell lag.

Asylsökande från Europa anses som "gäster" i Turkiet och tillåts uppehålla sig där till dess de kan återvända till hemlandet. Icke Européer som kommer till Turkiet skall inom fem dagar anmäla sig till turkiska myndigheter. Det är sedan UNHCR som avgör frågan om deras flyktingstatus. Om en icke-Europé bedöms som flykting får denne uppehålla sig i Turkiet tills ett tredje land accepterar att ta emot honom. En icke-Europé som uppehåller sig i Turkiet utan att inom fem dagar anmäla sig hos turkiska myndigheter riskerar att återsändas till hemlandet.

Vanligaste asylskälen

1. Verksamhet för en illegal kurdisk organisation, vanligen PKK

PKK grundades 1978 av Abdulla Öcalan som fortfarande är partiets ledare.

Organisationen driver sedan dygt tio år tillbaka en väpnad kamp mot regimen i Turkiets östligaste provinser. PKK uppges ha träningsläger i Bekadalen och i den kurdiska zonen i norra Irak. Unga män enrolleras som gerillasoldater. Verksamhet för PKK och andra illegala kurdiska organisationen ses, av den turkiska staten, som separatism och är straffbart. De asylsökande i Sverige anför en rad olika skäl hänförliga till verksamhet för den kurdiska saken som grund för sin ansökan. Ofta anføres att man stött PKK-soldater med mat och husrum, gömt eftersökta PKK sympatisörer, delat ut flygblad och dylikt för organisationen, stött organisationen ekonomiskt, deltagit i Demonstrationer. På grund av detta är eftersökt av turkiska myndigheter. Ibland uppges

också att man varit aktiv gerilla-soldat. Det är i dessa ärenden ofta fråga om en trovärdighetsbedömning av uppgivna skäl. Den sökande kan vara legalt utrest ur Turkiet vilket talar för att han inte varit efterlyst vid utresetillfället. Han kan lämna en vag och odetaljerad redogörelse för sin verksamhet och sakna grundläggande kunskaper om PKK:s struktur och arbetsmetoder. Ofta söker man styrka att man är eftersökt av turkiska myndigheter genom att uppvisa diverse olika myndighetshandlingar. Handlingarnas äkthet kan kontrolleras via den svenska ambassaden i Ankara. De visar sig ofta var falsarier.

2. Skäl hänförliga till den svåra situationen p.g.a. stidigheterna mellan PKK och regeringsstyrkorna

De svåra levnadsförhållandena för lokalbefolkningen i Turkiets sydöstra delar beroende på striderna mellan PKK-gerilla och regeringstrupper åberopas ibland som skäl för asylansökan. I dessa fall finns möjligheterna för den enskilde att flytta till Turkiets västra delar, det så kallade inre flyktalternativet.

3. Vägran att fullgöra uppdrag som byvakt

Många män i sydöstra Turkiet ombeds bli byvakter. Byvakten är en slags polis/väktare under mukhtar i sin by. I lag från 1924 regleras det så kallade byvaktssystemet. Mukhtar utser byvakten. Borgmästaren i byn måste godkänna mukhtars val. Byvakten utrustas med ett vapen för försvar av byn. Han avlönas för sitt uppdrag. Uppdraget är frivilligt. Man kan säga nej tack till uppdraget och också när som helst avgå. Om en byvakt skulle avvika från sitt uppdrag med sitt vapen kan han straffas för att ha tagit med sig sitt vapen, inte för att ha lämnat själva uppdraget.

4. Vägran att göra militärtjänst

Unga turkiska män anför ibland som skäl för sin asylansökan att de vägrat inställa sig till militärtjänst/ avvikit från pågående militärtjänst. Män med kurdisk etnicitet anför ofta att de inte vill göra militärtjänst i de kurdiska områdena eftersom det skulle innebära att man då måste skjuta andra kurder. Man anför också att man kommer att fräntas sitt turkiska medborgarskap om man vägrar att inställa sig till militärtjänstgöring. Enligt tillgängliga uppgifter är straffet för att vägra inställa sig till militärtjänstgöring efter inkallelse maximalt tre år. Detta har i praxis inte ansetts vara ett så strängt straff att det skulle vara tillståndsgrundande. Om en värnpliktig lämnar landet utan tillstånd och inte återvänder inom tre dagar förmodas han ha flytt till utlandet och döms till fängelse mellan tre och fem år. Om den värnpliktige tar med sig vapen, ammunition mm eller om han deserterar under utövande av tjänst är straffet för desertering upp till tio års fängelse, i alla händelser lägst fem års fängelse. En turkisk man som deserterar till Sverige under utövande av tjänst och i allt bedöms trovärdig skulle alltså riskera ett så högt straff att tillstånd skall beviljas honom.

5. Tillhörighet till den kristna minoriteten

Det finns idag en mindre grupp kristna i Turkiet. Enligt uppgift från den syrisk-ortodoxa kyrkan i Istanbul 1994 fanns det då ca 15.000 kristna i Istanbul. Totalt torde antalet kristna idag i Turkiet inte överstiga 20.000 personer. Många kristna levde tidigare i landets sydöstra provinser. Merparten har lämnat dessa områden, enligt egna uppgifter, beroende på att trakasserier från den kurdiska befolkningen i trakten samt att man de senaste åren kommit i kläm i striderna mellan PKK-gerillan och regeringstrupperna i området. Den svåra situationen för de kristna i Turkiets sydöstra delar har ej ansetts utgöra grund för asyl. Möjligheter finns för den enskilde att uppehålla sig i andra delar av landet d.v.s " det inre flyktalternativet ".

6. Verksamhet " sur place "

Ett antal turkar anför som skäl för sin asylansökan att de varit politiskt verksamma

under sin vistelse i Sverige. Man kan ha manifisterat sin politiska uppfattning, oftast pro kurdisk, bl.a. genom att delta i demonstrationer, distribuera flygblad, uppträda vid kulturella evenemang eller i svensk press ha publicerat artiklar kritiska mot den turkiska regimen. Sådana handlingar kan vara grund för asyl. Att propagera för separatism är enligt turkiska strafflagens 125 § ett brott oavsett om det skett inom eller utom Turkiets gränser.

BILAGA 1

1923 Republiken Turkiet utropas med Kemal Atatürk som president.

1952 Turkiet går med i NATO.

1960-61 Militärstyre.

1971-73 Indirekt militärstyre.

1974 Turkiet ockuperar norra Cypern.

1980 Militärkupp under general Evren.

1983 Turgut Özal bildar regering efter val som övervakats av militären.

1984 PKK inleder offensiv i nordöst.

1989 Özal efterträder Evren som president.

1990 Turkiet sluter upp bakom FN:s ekonomiska sanktioner mot Irak.

1991 Kurdiska språket åter tillåtet.

1993 Süleyman Demirel efterträder Özal som president och Turkiet får sin första kvinnliga premiärminister, Tansu Ciller. PKK intensifierar sin kamp i sydöstra Turkiet men inleder även attacker i andra delar av Turkiet och utom Turkiet.

1994 DEP förbjuds och flera parlamentariker för partiet fängslas och ådöms långvariga fängelsestraff. Refah-partiet vinner stora segrar i kommunalvalet.

1995 Parlamentsval där Refah segrar.

1996 Tullunion med EU. Koalitionsregering mellan ANAP och DYP och senare mellan DYP och Refah.

1997 Ny koalitionsregering mellan ANAP, DSP och DTP efter kraftiga protester från framförallt militärt håll.

1998 Refah-partiet förbjuds.

BILAGA 2

Legala partier

DYP Rätta vägens parti, ledare Tasu Ciller

ANAP Fosterlandspartiet, ledare Mesut Yilmaz

CHP Socialdemokratiska partiet, ledare Deniz Baykal

DSP Demokratiska vänsterpartiet, ledare Bulent Ecevit

DTP Turkiska demokratiska partiet, ledare Hüsmettin Cindouruk

HADEP (tidigare HEP ock DEP, prokurdiskt)

FP Virtue Party (tidigare RP eller Refah)

BILAGA 3

Illegala vänsterorganisationer

THKP/c Kurtulus

THKP/c M-L DHY

THKP/c HDO

THKP/c Dev-Savas

THKP/M-L Hareketi DHB (ngn form av ungdomsrörelse)

TKP

TKP/B

TKP/ISCININ SESI

Partizan Yolu

TDKP

TKEP

THKP/c Acilciler

THKP/c Uncüncü Yol

Dev-Yol

TKP-/M-L Bolsevik Partizan

TSIP

TIP

SVP (Kivilcim)

TEP

TIKP

Devrimci Derlenis

MLSPB

Dev-Sol numera DIKP-C

BILAGA 4

Kurdiska illegala organisationer

HRK: sammanslutningen för Kurdistans befrielse ombildades 1985 till ERNK, Kurdistans nationella befrielsefront.

ARGK: Kurdistans nationella befrielsearmé, bildades 1986.

KDP-I: Kurdiska demokratiska partiet i Irak har viss verksamhet i provinsen Hakkari. Har under 80-talet samarbetat med turkiska säkerhetstrupper mot PKK.

Ala Rizgari: befrielsefanan.

Rizgari: befrielse.

TKSP: turkiska Kurdistans socialistiska parti, bildades 1974 av Kemal Kuray.

Özgürlük Yolu turkiskt namn eller Riya Azadi kurdiska namnet får ses som grupper anslutna till TKSP och dess tidningar. Namnen förekommer även på tidskrifter.

PPKK (Pesheng): det ledande kurdiska arbetarpartiet, dess tidning Armanc.

DDKD: revolutionära demokratiska kulturföreningar, bildad 1974 som en fortsättning på DDKO (revolutionära österns kulturförening).

PYSK: sammanslutning av flertal mindre kurdiska organisationer, bl.a. Yekbun. Finns representerat i Sverige.

